

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Ἰσίου Νείλου τοῦ ἀσκητοῦ

Μετάφρασις : ἀρχιμ. Εὐσέβιος Βίττης

1. Ἄν θέλει κανένας νὰ φκιάσει εὐωδιαστὸ θυμίαμα, πρέπει νὰ συνθέσει σὲ ἴση ποσότητα διάφανο καὶ καθαρὸ λιβάνι, κασσία, ὄνυχα καὶ στακτὴ, σύμφωνα μὲ ὅσα λέει ὁ Νόμος (πρβλ. Ἐξόδ. λ' 34). Αὐτὰ τὰ ὑλικά ὑποδηλώνουν τὶς τέσσερις βασικὲς ἀρετές. Ἄν ἔχουν δηλαδὴ ὅλη τὴν πληρότητα καὶ εἶναι στὸν ἴδιο βαθμὸ ἀναπτυγμένες τότε δὲν πρόκειται νὰ προδοθεῖ ὁ νοῦς.

2. Ὄταν καθαρθεῖ ἡ ψυχὴ μὲ τὴν πληρότητα τῶν ἐντολῶν, δηλαδὴ μὲ τὴν ἐκπλήρωση καὶ ἐφαρμογὴ τους, τότε κάνει ἀκλόνητη τὴν τάξη τοῦ νοῦ, καθιστώντας τὸν ἱκανὸ νὰ δεχτεῖ τὴν κατάστασι ἐκείνη, ποὺ ἀναζητάει.

3. Ἡ προσευχή εἶναι ἐπικοινωνία τοῦ νοῦ μὲ τὸ Θεό. Σὲ ποιά κατάσταση, ἀλήθεια, πρέπει νὰ βρίσκεται ὁ νοῦς γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀπλωθεῖ καὶ ἐκταθεῖ ἀμετάστροφα ὡς τὸν Δεσπότη του καὶ νὰ τὸν συναναστρέφεται συνομιλώντας μαζί του χωρὶς τὴν παρεμβολὴ κανενὸς ἐνδιαμέσου

4. Ἄν, ὅταν προσπάθησε ὁ Μωϋσῆς νὰ πλησιάσει τὴ φλεγόμενη βάτο, ἐμποδίστηκε, ὥσπου νὰ λύσει τὸ ὑπόδημα τῶν ποδιῶν τοῦ (Ἐξόδ. γ' 5), πῶς ἐσύ, ποὺ θέλεις νὰ ἰδεῖς τὸν πέρα ἀπὸ κάθε αἴσθησι καὶ ἔννοια καὶ νὰ γίνεις φίλος του, δὲν θὰ πρέπει νὰ λύσεις καὶ νὰ πετάξεις ἀπὸ πάνω σου κάθε νόημα μολυσμένο ἀπὸ πάθος;

5. Πρὶν ἀπὸ κάθε τί ἄλλο νὰ προσεύχεσαι νὰ λάβεις τὸ δῶρο τῶν δακρύων, γιὰ νὰ μαλακώσεις μὲ τὸ πένθος τὴν ἀγκυριὰ, ποὺ ὑπάρχει μέσα στὴν ψυχὴ σου, καί, ἀφοῦ κατηγορώντας τὸν ἑαυτὸ σου ὁμολογήσεις στὸν Κύριο τὶς ἀνομίες σου, νὰ πετύχεις τὴν ἄφεσι τῶν ἀμαρτιῶν ἐκ μέρους του.

6. Νὰ χρησιμοποιεῖς τὰ δάκρυα γιὰ τὴν πραγμάτωση κάθε αἰτήματος. Γιατί χαίρεται πολὺ ὁ Δεσπότης σου, ὅταν προσεύχεσαι μὲ δάκρυα.

7. Ἄν χύνεις ἄφθονα δάκρυα στὴν προσευχή σου, μὴν τὸ παίρνεις καθόλου ἐπάνω σου, σὰν τάχατες νὰ στέκεις πιὸ ψηλὰ ἀπ' τοὺς πολλούς. Γιατί μὲ δάκρυα ἔχει ἀποχτήσει δύναμη ἡ προσευχή σου, γιὰ νὰ μπορέσεις πρόθυμα νὰ ὁμολογήσῃς τὶς ἀμαρτίες σου καὶ νὰ ἐξευμενίσῃς τὸ Δεσπότη. Μὴ μετατρέψῃς λοιπὸν σὲ πάθος ὅ,τι ἀποτελεῖ προφύλαξι ἀπὸ τὰ πάθη, γιὰ νὰ μὴν παροργίσῃς πιὸ πολὺ αὐτόν, ποὺ ἔχει δώσει τὴ χάρι.

8. Πολλοὶ χύνοντας δάκρυα γιὰ τὶς ἀμαρτίες τους, ἐπειδὴ ξέχασαν τὸ σκοπὸ τῶν δακρύων, κατάντησαν σὲ τρέλα ξεφεύγοντας ἀπ' αὐτόν.

9. Στάσου επίμονα και προσευχήσου έντονα και σιχάσου τις συνομιλίες τῶν φροντίδων και τῶν λογισμῶν. Γιατί σε ταραίζουν και σε συγχύζουν για να σε κάνουν ἄτονο.

10. Ὄταν σε ἰδοῦν οἱ δαίμονες πρόθυμο να προσευχηθεῖς ἀληθινά, τότε βάζουν με τέχνη μέσα σου σκέψεις μερικῶν πραγμάτων τάχατες ἀναγκαίων και ὕστερ' ἀπὸ λίγο σε κάνουν να τὰ ξεχάσεις κινώντας ἔτσι τὸ νοῦ σε ἀναζητήσῃ τους. Κι ὁ νοῦς μη βρίσκοντας τὰ πέφτει σε κατάσταση ἀθυμίας και λύπης. Ὄταν ὁμως σταθεῖ σε προσευχή, τοῦ θυμίζουν αὐτά, πού ἀναζητοῦσε και εἶχε στή μνήμη του, με τὸ σκοπὸ να κινηθεῖ ὁ νοῦς για ἀπόκτηση τῆς γνώσης τους και να χάσει τὴν καρποφόρα προσευχή.

11. Ἀγωνίσου να κρατᾶς τὸ νοῦ σου τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς κουφὸ και ἄλαλο. Ἐτσι θὰ μπορέσεις να προσευχηθεῖς.

12. Ὄταν σε συναντήσει πειρασμὸς ἢ ὀλοένα σε ἐρεθίζει διάθεση ἀντιλογίας με σκοπὸ να κινήσεις τὴν ὀργή σου ἐναντίον τοῦ σατανᾶ ἢ να βγάλεις ἀνάρθη κραυγή, θυμῆσου τὴν προσευχή και τὴν κρίση, πού γίνεται ὅσο αὐτὴ διαρκεῖ, και παρευθὺς θὰ ἡρεμήσει ἢ ἄτακτη κίνηση μέσα σου.

13. Ὅσα κάνεις για να ἀμυνθεῖς ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ σου, πού σε ἔχει ἀδικήσει, ὅλα θὰ σοῦ γίνουν σκάνδαλο τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς.

14. Ἡ προσευχή εἶναι βλάστημα πραότητος και ἀοργησίας.

15. Ἡ προσευχή εἶναι προβολὴ χαρᾶς και εὐχαριστίας.

16. Ἡ προσευχή εἶναι προφύλαγμα ἀπὸ λύπη και ἀθυμία (κακοκεφιά).

17. Πήγαινε, πούλησε τὰ ὑπάρχοντά σου και μοίρασε τὴν ἀξία τους στοὺς φτωχοὺς (Ματθ. ι' 21) και φορτωμένος τὸ σταυρὸ ἀπαρνήσου τὸν ἑαυτό σου (Ματθ. ις' 24), για να μπορέσεις να προσευχηθεῖς ἀπερίσπαστα.

18. Ἄν θέλεις νὰ προσεύχεσαι ἀξιέπαινα, νὰ ἀπαρνιέσαι κάθε στιγμή καὶ κάθε ὥρα τὸν ἑαυτό σου καὶ πάσχοντας τὰ πάνδεινα νὰ στοχάζεσαι βαθιὰ πάνω στὴν προσευχή.

19. Θὰ βρεῖς τὸν καρπὸ τῆς ὁποίας δυσχέρειας ὑπομένεις, φιλοσοφώντας τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς.

20. Ἄν λαχταρᾷς νὰ προσευχηθεῖς ὅπως πρέπει, νὰ μὴν πικραίνεις καμιὰ ψυχή. Ἄλλιῶς ἄδικα τρέχεις.

21. Ἄφησε τὸ δῶρο σου, λέει τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο, μπροστὰ στοῦ θυσιαστήριου καὶ πήγαινε πρῶτα συμφιλιώσου μὲ τὸν ἀδερφό σου (Ματθ. ε' 24) καὶ τότε θὰ προσευχηθεῖς χωρὶς καμιὰ ταραχή. Γιατί ἡ μνησικακία ἀμαυρώνει καὶ ἀδυνατίζει τὸ ἡγεμονικὸ τῆς ψυχῆς, τὸ νοῦ, καὶ σκοτίζει τὶς προσευχές σου.

22. Ὅσοι σωριάζουν λύπες καὶ μνησικακίες μέσα τους, μοιάζουν μ' αὐτούς, ποὺ βγάνουν νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ τὸ ἀδειάζουν σὲ τρύπιο πιθάρι.

23. Ἄν εἶσαι ὑπομονετικός, θὰ προσεύχεσαι μὲ χαρά.

24. Ὅταν προσεύχεσαι ὅπως πρέπει, θὰ συναντήσεις τέτοια πράγματα, ποὺ νὰ σοῦ φαίνεται πὼς μ' ὅλο σου τὸ δίκαιο πρέπει νὰ ἐξοργιστεῖς. Δὲν ὑπάρχει ὅμως δικαιολογημένος θυμὸς εἰς βάρος τοῦ διπλανοῦ μας. Γιατί ἂν καλοεξετάσεις, θὰ βρεῖς πὼς εἶναι δυνατὸ καὶ δίχως θυμὸ νὰ τακτοποιηθεῖ μία χαρὰ τὸ ζήτημα. Κἄνε λοιπὸν ὅ,τι περνάει ἀπὸ τὸ χέρι σου γιὰ νὰ μὴν ξεσπάσεις σὲ θυμό.

25. Κοίτα μήπως νομίζοντας ὅτι γιαιτρεύεις τὸν ἄλλο, ἀποδειχτεῖς ἐσὺ ὁ ἴδιος ἀγιάτρευτος καὶ βάζεις ἐμπόδια στὴν προσευχή σου.

26. Ἄν ἀποφεύγεις τὸ θυμό, θὰ βρεῖς καὶ σὺ ἔλεος καὶ θὰ φανεῖς φρόνιμος καὶ θὰ λογαριαστῆς κι ἐσὺ ἀνάμεσα σ' ἐκείνους ποὺ προσεύχονται.

27. Ἄν ἀρματώνεσαι ἐνάντια στὸ θυμό, δὲν πρέπει νὰ ἀνέχεσαι καμιὰ ἐπιθυμία. Γιατί αὐτὴ δίνει ὑλικὸ στὸ θυμό κι αὐτὸς μὲ τὴ σειρά τοῦ ταραάζει τὸ νοητὸ (νοερὸ) μάτι, βλάφτοντας πολὺ τὴν πνευματικὴ κατάσταση, ποὺ μέσα μᾶς δημιουργεῖ ἢ προσευχή.

28. Μὴν προσεύχεσαι μόνο μὲ τὴν ἐξωτερικὴ στάση, ἀλλὰ παρακίνα τὸ νοῦ σου νὰ ἔρχεται σὲ συναίσθηση τῆς πνευματικῆς προσευχῆς μὲ πολὺ φόβο.

29. Μερικὲς φορές εὐθύς ὡς πᾶς γιὰ προσευχή, θὰ προσευχηθεῖς καλά. Κι ἄλλοτε πάλι, κι ἂν ἀκόμα κουραστεῖς πολὺ, δὲ θὰ πετύχεις τὸ σκοπὸ αὐτό. Καὶ τοῦτο γιὰ νὰ ζητήσεις ἀκόμη πιὸ πολὺ προσευχή καί, ἀφοῦ τὴ λάβεις νὰ μὴ φοβᾶσαι μὴ τυχὸν καὶ σοῦ ἀρπάξουν τὸ κατόρθωμα.

30. Ὅταν ἔρθει ἄγγελος, μονομιᾶς φεύγουν ὅλοι ὅσοι μᾶς ἐνοχλοῦν καὶ βρίσκεται ὁ νοῦς σὲ πολλὴ ἄνεση καθὼς προσεύχεται σωστά. Ἄλλοτε ὅμως, ὅταν μᾶς ἔρχεται ὁ συνηθισμένος πόλεμος, χτυπιέται καὶ ἀγωνίζεται ὁ νοῦς καὶ δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται κεφάλι νὰ σηκώσει, γατὶ ἔχει πιά ἀποκτήσει τὴν ποιότητα λογῆς-λογῆς παθῶν. Ὅμως ζητώντας πιὸ πολὺ θὰ βρεῖ. Κι ἂν χτυπάει τὴν πόρτα, θὰ τοῦ ἀνοίξουν (πρβλ. Ματθ. ζ' 8).

31. Μὴν προσεύχεσαι νὰ γίνουν τὰ δικά σου θελήματα, γιατί χωρὶς ἄλλο δὲ συμφωνοῦν μὲ τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα. Νὰ προσεύχεσαι μᾶλλον καθὼς διδάχτηκες λέγοντας «γεννηθήτω τὸ θέλημά σου ἐν ἐμοί» (πρβλ. Λουκ. κβ' 42). Καὶ γιὰ κάθε πράγμα μὲ τὸν ἴδιο τρόπο νὰ ζητᾶς νὰ γίνεαι τὸ δικό του θέλημα. Γιατί θέλει ὁ Θεὸς τὸ ἀγαθὸ κι αὐτό, ποὺ συμφέρει στὴν ψυχὴ σου. Ἐσὺ ὅπωςδήποτε δὲν θὰ τὸ ζητᾶς αὐτό.

32. Πολλές φορές στην προσευχή μου ζήτησα να γίνει αυτό, που εγώ νόμιζα καλό. Και επέμεινα στο αίτημα εκβιάζοντας ασυλλόγιστα το θέλημα του Θεού μη αναθέτοντας σ' αυτόν να οικονομήσει ό,τι εκείνος ξέρει για συμφέρον μου. Και όμως, όταν έλαβα ό,τι ζητούσα δυσανασχέτησα πολύ, επειδή δε ζήτησα να γίνει μάλλον το θέλημα του Θεού. Δεν ανταποκρίθηκε δηλαδή στις προσδοκίες μου ό,τι του ζήτησα.

33. Τί είναι αγαθό παρά ο Θεός; Άς αναθέσουμε λοιπόν σ' αυτόν όλα μας τα ζητήματα κι όλα θα πάνε καλά για μάς. Γιατί αυτός, που είναι αγαθός, είναι όπωσδήποτε και αγαθών δωρεών χορηγός.

34. Μή λυπᾶσαι, όταν δεν παίρνεις από το Θεό άμέσως ό,τι ζητᾶς. Γιατί θέλει να σε εύεργετήσει ακόμα πιο πολύ, αν μένεις άφοσιωμένος σ' αυτόν με την επίμονη προσευχή. Και τί άλλο είναι ανώτερο από τή συναναστροφή σου με το Θεό και από τήν άπασχόλησή σου με τή μαζί του επικοινωνία;

35. Άπερίσπαστη προσευχή είναι ὕψιστη νόηση του νοῦ.

36. Ἡ προσευχή είναι ανάβαση του νοῦ προς το Θεό.

37. Άν ποθεῖς να προσευχηθεῖς, άπαρνήσου τα πάντα, για να κληρονομήσεις το πᾶν.

38. Προσευχῆσου πρώτα να γίνεις καθαρός από τα πάθη. Προσευχῆσου δεύτερο να άπαλλαγεῖς από τήν άγνοια και τή λήθη. Προσευχῆσου τρίτο να γλυτώσεις από κάθε πειρασμό και έγκατάλειψη.

39. Ζήτα στην προσευχή σου μόνο τή δικαιοσύνη του Θεού και τή βασιλεία του (Ματθ. ς' 33), δηλαδή τήν άρετή και τή γνώση. Κι όλα τα υπόλοιπα θα σοῦ προστεθοῦν.

40. Είναι δίκαιο να μην προσεύχεσαι μόνο για τη δική σου κάθαρση, αλλά και για κάθε συνάνθρωπό σου, για να μιμηθείς τον άγγελικό τρόπο προσευχής.

41. Πρόσεχε αν στέκεις αληθινά μπρός στον Θεό την ώρα της προσευχής σου ή μήπως νικιέσαι από ανθρώπινο έπαινο κι αυτόν βιάζεσαι να κυνηγήσεις με πρόσχημα τὸ μάκρεμα της προσευχής.

42. Αν προσεύχεσαι μαζί με αδελφούς ή και μόνος σου, αγωνίζου να μην προσεύχεσαι από συνήθεια, αλλά από (και με) συναίσθηση.

43. Συναίσθηση προσευχής σημαίνει εύλαβική και κατανοητική περίσκεψη και οδύνη της ψυχής με όμολογία των κριμάτων της και μυστικούς στεναγμούς.

44. Αν ο νοῦς σου ξεκλέβεται ακόμα την ώρα της προσευχής, δὲν κατάλαβε ακόμα πὼς ο μοναχὸς προσεύχεται, αλλά εἶναι ακόμα κοσμικός, πὼς στολίζει τὴν ἐξωτερικὴ σκηνή.

45. Όταν προσεύχεται, φύλαγε με ὅλη σου τὴ δύναμη τὴ μνήμη σου, για να μη σου ἀραδιάζει τὰ δικά της, αλλά να παρακινᾷς τὸν ἑαυτό σου να λαβαίνει συνείδηση πὼς στέκεις μπροστὰ στὸ Θεό. Γιατί συνήθως ξεκλέβεται πολὺ ὁ νοῦς ἀπὸ τὴ μνήμη τὴν ὥρα της προσευχής.

46. Όταν προσεύχεσαι, σου φέρνει ἢ μνήμη ἢ φαντασίες παλιῶν πραγμάτων ἢ καινούργιες φροντίδες ἢ τὸ πρόσωπο αὐτουνοῦ, πὼς σε ἔχει πικράνει.

47. Ὁ δαίμονας φθονεῖ πολὺ τὸν ἄνθρωπο, πὼς προσεύχεται, και χρησιμοποιεῖ κάθε μέσο για να παραβλάψει τὸ σκοπὸ του. Δὲν παύει λοιπὸν να βάζει σε κίνηση τὰ νοήματα (έννοιες) τῶν πραγμάτων διὰ μέσου της

μνήμης καὶ ἀνακατεύει ὅλα τὰ πάθη διὰ μέσου τῆς σάρκας γιὰ νὰ μπορέσει νὰ τὸν ἐμποδίσει στὸν ἄριστο δρόμο καὶ τὴν ἐκδημία του στὸ Θεό.

48. Ὄταν, ἂν καὶ ἔκανε πολλὰ ὁ παμπόνηρος δαίμονας, δὲν μπορέσει νὰ δημιουργήσει ἐμπόδια στὴν προσευχὴ τοῦ δικαίου, χαλαρώνει τότε γιὰ λίγο τὴν πίεσή του καὶ μετὰ τὸν ἐκδικιέται ὅταν προσευχηθεῖ. Γιατί ἢ ἀφανίζει, ἐρεθίζοντας τὸν σὲ ὀργή, τὴν ἐξαιρετὴ κατάσταση τῆς προσευχῆς, ποὺ δημιουργεῖται μέσα του, ἢ, ἐρεθίζοντάς τον σὲ ἀλόγιστη ἡδονή, περιγελάει ὑβριστικὰ τὸ νοῦ.

49. Ὄταν προσευχηθεῖς ὅπως πρέπει, περίμενε αὐτά, ποὺ δὲν πρέπει, καὶ ἀντιστάσου γενναίᾳ φυλάγοντας τὸν καρπὸ σου. Γιατί ἀπὸ τὴν πρώτη ἀρχὴ ἔχεις ταχθεῖ σὲ τοῦτο ἀκριβῶς τὸ ἔργο, δηλαδὴ στὸ «ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν» (Γενέσ. β´ 15). Μὴ λοιπὸν, ἀφοῦ δούλεψες, ἀφήνεις ἀφύλαχτο ὅ,τι πραγματοποιήθηκε. Ἀλλιῶς δὲν ὠφελεῖ σὲ τίποτε ἡ προσευχὴ σου.

50. Ὅλος ὁ πόλεμος, ποὺ γίνεται ἀνάμεσα σὲ μᾶς καὶ τοὺς ἀκάθαρτους δαίμονες, δὲ γίνεται γιὰ τίποτε ἄλλο παρὰ γιὰ τὴν πνευματικὴ προσευχὴ. Οἱ δαίμονες ἐχθρεύονται πολὺ τὴν προσευχὴ καὶ τοὺς εἶναι πολὺ δυσάρεστοι, ἐνῶ γιὰ μᾶς εἶναι σωτήρια καὶ πάρα πολὺ χρήσιμη.

51. Τί θέλουν νὰ ἐνεργοῦν μέσα μας οἱ δαίμονες; Γαστριμαγία, πορνεία, φιλαργυρία, ὀργή, μνησικακία καὶ τὰ ὑπόλοιπα πάθη, ὥστε, ἀφοῦ χοντρήνει ὁ νοῦς ἀπὸ αὐτά, νὰ μὴν μπορεῖ νὰ προσευχηθεῖ ὅπως πρέπει. Γιατί ὅταν κυριαρχήσουν τὰ πάθη τοῦ μὴ λογικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, δὲν ἀφήνουν τὸ νοῦ νὰ κινεῖται λογικά.

52. Ἐργαζόμαστε καὶ ἐφαρμόζουμε τὶς ἀρετὲς γιὰ τοὺς λόγους τῶν γεγονότων, αὐτῶν, ποὺ ἔχουν γίνει, τῶν δημιουργημάτων δηλαδὴ. Καὶ τοὺς λόγους τῶν γεγονότων γιὰ τὸ λόγο, ποὺ τοὺς δίνει οὐσία καὶ ὑπαρξή. Κι αὐτὸς συνήθως φανερῶνεται στὴν κατάσταση τῆς προσευχῆς.

53. Κατάσταση προσευχής είναι μόνιμη ψυχική διάθεση, ελεύθερη από πάθη, που αρπάζει το φιλόσοφο νοῦ σὲ ὕψος νοητὸ μὲ πολὺ σφοδρὸ ἔρωτα.

54. Δὲν πρέπει νὰ εἶναι ὅποιος θέλει νὰ προσευχηθεῖ ἀληθινά, μόνο κύριος του θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε νόημα ἐμπαθὲς (διαποτισμένο ἢ ἐπηρεασμένο ἀπὸ πάθος).

55. Ὅποιος ἀγαπάει τὸ Θεό, κουβεντιάζει μαζί του σὰν μὲ τὸν πατέρα του, ἐνῶ ταυτόχρονα σιχαίνεται κάθε νόημα γεμάτο πάθος (ἐμ-παθὲς).

56. Τὸ ὅτι κάποιος ἔχει πετύχει τὴν ἀπάθεια, δὲ σημαίνει πὼς καὶ προσεύχεται ἀληθινά. Γιατί μπορεῖ νὰ βρίσκεται μπλεγμένος στὰ γυμνὰ νοήματα καὶ νὰ τραβάει τὴν προσοχή του ἢ γνώση στὰ γυμνὰ νοήματα καὶ νὰ βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸ Θεό.

57. Ὅταν δὲ μένει ὥρα πολλὴ ὁ νοῦς στὶς γυμνὲς ἐννοιες τῶν πραγμάτων, δὲ σημαίνει αὐτὸ πὼς ἔφτασε κι ὅλας σὲ κατάσταση προσευχῆς. Γιατί μπορεῖ νὰ βρίσκεται πάντα σὲ κατάσταση θεωρίας τῶν πραγμάτων (δηλ. ἐννοιες πραγμάτων), δίνουν σχῆμα καὶ μορφή στὸ νοῦ καὶ τὸν ὀδηγοῦν μακριὰ ἀπὸ τὸ Θεό.

58. Ἄν ὁ νοῦς δὲν ξεπέρασε τὴ θεωρεῖα (θεώρηση) τῆς σωματικῆς φύσης, δὲν εἶδε τέλεια τὸν τόπο τοῦ Θεοῦ. Γιατί μπορεῖ νὰ μένει στὴν γνώση τῶν πραγμάτων καὶ νὰ παίρνει μορφή σύμφωνη μ'αὐτά.

59. Ἄν θέλεις νὰ προσευχηθεῖς, ἔχεις ἀνάγκη τοῦ Θεοῦ, πὺ δίνει «εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ» δίνει λόγια προσευχῆς σ' ὅποιον προσεύχεται (Α' Βασ. β' 9). Νὰ τὸν ἐπικαλεῖσαι λοιπὸν λέγοντας «ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου» (Ματθ.ς' 9), δηλαδὴ νὰ ἔρθει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ὁ Μονογενὴς Σου Υἱός. Γιατί ἔτσι μᾶς δίδαξε ὁ Χριστός, ὅταν ἔλεγε, πὼς

πρέπει να προσκυνούμε και να λατρεύουμε τον Πατέρα «έν Πνεύματι και ἀληθεία» (ΐω. δ' 24).

60. Όποιος προσεύχεται «έν πνεύματι και ἀληθεία» δέ δοξάζει τὸ Θεὸ παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὰ κτίσματα, ἀλλὰ τὸν ὕμνεϊ παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιο.

61. Ἄν εἶσαι θεολόγος, θὰ προσευχηθεῖς ἀληθινά. Κι ἂν προσεύχεσαι ἀληθινά, εἶσαι θεολόγος.

62. Όταν ὁ νοῦς σου, ἀπὸ πολὺν πόθο γιὰ τὸ Θεὸ μοιάζει νὰ ἀποτραβιέται σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴ σάρκα και σιχαίνεται ὅλα τὰ νοήματα, πὺ προέρχονται ἀπὸ τίς αἰσθήσεις ἢ τὴ μνήμη ἢ τὴν ἰδιοσυγκρασία γεμίζοντας ἀπὸ χαρὰ και εὐλάβεια, τότε νὰ θεωρεῖς πὺς ἔχεις πλησιάσει τὰ ὅρια τῆς ἀληθινῆς προσευχῆς.

63. Συμπάσχοντας μὲ τὴν ἀσθένειά μας τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔρχεται σὲ μᾶς ἂν και εἶμαστε ἀκάθαρτοι. Κι ἂν βρεῖ νὰ προσεύχεται μόνον ὁ νοῦς σ' αὐτὸ και σύμφωνα μὲ τὴν ἀλήθεια, τότε ἐπιβιβάζεται σ' αὐτὸν και ἐξαφανίζει ὅλη τὴ φάλαγγα τῶν λογισμῶν ἢ τῶν νοημάτων, πὺ τὸν περικυκλώνει, παρακινώντας τὸν σὲ ἔρωτα πνευματικῆς προσευχῆς.

64. Όλοι οἱ ὑπόλοιποι παράγοντες δημιουργοῦν στὸ νοῦ σκέψεις ἢ ἰδέες ἢ ἐσωτερικὲς θεωρήσεις (θεάσεις) ἀλλοιώνοντας τὸ σῶμα. Ὁ Κύριος ὅμως κάνει τὸ ἀντίθετο. Τοποθετεῖ μέσα στὸ νοῦ τὴ γνώση, ἐπιβαίνοντας στὸν ἴδιο τὸ νοῦ αὐτῶν, πὺ θέλει. Και διὰ μέσου του νοῦ κατευνάζει και καταπραῖνει τὴν ἀκράτεια τοῦ σώματος.

65. Όποιος ἀγαπάει τὴν ἀληθινὴ προσευχή, ἀλλὰ θυμώνει και μνησικακεῖ, δὲν εἶναι ἀψεγάδιαστος. Γιατί μοιάζει μ' ἐκεῖνον, πὺ θέλει νὰ βλέπει καλὰ και καθαρά, ἀλλὰ κουνάει ταραγμένα και νευρικὰ τὰ μάτια του.

66. Ἄν ποθεῖς νὰ προσευχηθεῖς, μὴν κάνεις τίποτε ἀπὸ ὅσα εἶναι ἀντίθετα ἀπὸ τὴν προσευχή, γιὰ νὰ σὲ πλησιάσει ὁ Θεὸς καὶ νὰ συμπορευθεῖ μαζί σου.

67. Μὴ συλλάβεις μέσα σου ὁποιοδήποτε σχῆμα τοῦ Θεοῦ, ὅταν προσεύχεσαι, καὶ μὴν ἐπιτρέπεις νὰ λάβει κάποια μορφή ὁ νοῦς, ἀλλὰ νὰ προσεύχεσαι ἄυλα στὸν ἄυλο καὶ θὰ καταλάβεις.

68. Φυλάξου ἀπὸ τὶς παγίδες τῶν ἐχθρῶν. Συμβαίνει δηλαδὴ ἐνῶ προσεύχεσαι καθαρὰ καὶ χωρὶς ἐσωτερικὴ ταραχή, νὰ σοῦ ἔρχεται μονομιᾶς κάποια μορφή παράδοξη καὶ ἀλλόκοτη καὶ νὰ σοῦ δημιουργεῖ μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό σου, ἐπειδὴ στὴ μορφή ἐκείνη τοποθετεῖς τὸ Θεό. Κι αὐτό, γιὰ νὰ σὲ πείσει πὼς μὲ τὸ μέγεθος, δηλαδὴ αὐτὴ ἢ ἀλλόκοτη μορφή, πού σοῦ φανερώθηκε ἔτσι μονομιᾶς καὶ ξαφνικὰ εἶναι τὸ θεῖο. Ὅμως τὸ θεῖο εἶναι ἄποσο (ξένο πρὸς κάθε ποσότητα καὶ μέγεθος) καὶ ἀσχημάτιστο (ἐλεύθερο ἀπὸ κάθε περιοριστικὸ ἐξωτερικὸ σχῆμα).

69. Ὅταν ὁ φθονερὸς δαίμονας δὲν θὰ μπορέσει νὰ κινήσει τὴ μνήμη τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς, τότε ἐκβιάζει τὴν κράση τοῦ σώματος νὰ παράγει κάποια φαντασία στὸ νοῦ καὶ νὰ τοῦ ἀλλάξει ἔτσι (τοῦ νοῦ δηλαδὴ) τὴ μορφή. Κι αὐτός, πού εἶναι συνηθισμένος νὰ βρίσκεται πάντα μαζί μὲ νοήματα, εὐκολα λυγίζει. Κι ὁποῖος βιάζεται νὰ φτάσει στὴν ἄυλη καὶ ἀσχημάτιστη γνώση, ξεγελιέται κατέχοντας καπνὸ ἀντὶ γιὰ φῶς.

70. Στάσου στὴ σκοπιά σου φυλάγοντας τὸ νοῦ σου ἀπὸ νοήματα τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς, γιὰ νὰ ὀλοκληρώσεις τὴν αἴτησή σου καὶ νὰ μείνεις στὴν ἡρεμία σου σταθερά, ὥστε νὰ ἐπιφοιτήσῃ καὶ σὲ σένα αὐτός, πού συμπάσχει μὲ ὅσους ἀγνοοῦν. Καὶ τότε θὰ λάβεις δῶρο προσευχῆς παρὰ πολὺ λαμπρό.

71. Δέν θά μπορέσεις νά προσευχηθεῖς καθαρά, ἂν μπερδεύεσαι μέ ὑλικά πράγματα καί ταραζέσαι μέ ἀδιάκοπες φροντίδες. Γιατί προσευχή εἶναι ἀπόθεση (ἀπομάκρυνση ἀπό τὸ νοῦ, ἀπαλλαγὴ του ἀπό) νοημάτων.

72. Ὁ δεμένος δέν μπορεῖ νά τρέξει. Οὔτε νοῦς, πού δουλεύει σὰν σκλάβος σὲ πάθος, μπορεῖ νά ἰδεῖ τόπο προσευχῆς πνευματικῆς. Γιατί τραβιέται καί μεταφέρεται ἐδῶ κι ἐκεῖ ἀπ' τὸ ἐμπαθές (δηλαδὴ τὸ δέσμιο σὲ πάθος) νόημα καί ὑπὸ τὴν προϋπόθεση αὐτὴ δέν θά ἔχει τόπο, ὅπου νά στέκεται ἀκλόνητα καί σταθερά.

73. Ὅταν λοιπὸν ὁ νοῦς προσεύχεται καθαρά καί ἐλεύθερος ἀπὸ πάθη (ἀπαθῶς), τότε οἱ δαίμονες δέν τοῦ κάνουν ἐπίθεση ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ (δηλαδὴ μέ ἀρνητικὸ τρόπο), ἀλλὰ ἀπὸ τὰ δεξιὰ (δηλαδὴ μέ θετικὸ τρόπο). Τοῦ υποβάλλουν δηλαδὴ μία ἰδέα καί κάποιο σχῆμα ἀπὸ αὐτά, πού ἀγαπάει ἢ αἰσθησι, ὥστε νά τοῦ φαίνεται πὼς πέτυχε τέλεια τὸ σκοπὸ τῆς προσευχῆς. Καί αὐτό, εἶπε ἓνας μέ φωτισμένη γνώση ἄνθρωπος, γίνεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας καί προκαλεῖται ἀπὸ τὸ δαίμονα, πού ἀγγίζει τὸν ἐγκέφαλο.

74. Νομίζω πὼς ὁ δαίμονας, ὁ ὁποῖος ἀγγίζει τὸν τόπο, πού ἀνάφερα πιὸ πάνω, μετατρέπει τὸ γύρω ἀπὸ τὸ νοῦ φῶς ὅπως θέλει. Ἔτσι κινεῖται τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας σὲ λογισμό, ὁ ὁποῖος δίνει ἀνόητα τέτοια μορφή στὸν ἀσχημάτιστο νοῦ, πού νά φαίνεται σὰν ἐντοπισμὸς τῆς Θείας καί οὐσιώδους γνώσεως. Κι ἂν ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος δέν ἐνοχλεῖται ἀπὸ σαρκικά καί ἀκάθαρτα πάθη, ἀλλὰ τάχα βρίσκεται στὸν τόπο τῆς προσευχῆς μέ καθαρὴ διάθεση, τοῦ φαίνεται πὼς δέν τοῦ συμβαίνει μέσα τοῦ πιά καμιὰ ἀντίθετη ἐνέργεια ὑποθέτει ἐπομένως πὼς ἡ ἐμφάνιση στὸ νοῦ του, πού γίνεται ἀπὸ τὸ δαίμονα, εἶναι Θεία. Αὐτὸ τὸ κάνει ὁ δαίμονας μέ πολλὴ ἐπιτηδειότητα καί διὰ μέσου τοῦ ἐγκεφάλου ἀλλοιώνει τὸ φῶς, πού συνδέεται μέ τὸν ἐγκέφαλο, καί τοῦ δίνει τέτοια μορφή, πού ἀναφέραμε προηγουμένως.

75. Όταν έρθει άγγελος Θεοῦ, μ' ένα του λόγο μόνο παύει από πάνω μας κάθε έχθρική ενέργεια και κινεί τὸ φῶς τοῦ νοῦ, ὥστε νὰ ἐνεργεῖ χωρὶς παραπλάνηση.

76. Αυτό, πὸν λέγεται στὴν Ἀποκάλυψη, ὅτι ὁ ἄγγελος φέρνει τὸ Θυμίαμα γιὰ νὰ τὸ προσφέρει μὲ τὶς προσευχὲς τῶν ἁγίων (Ἀποκ. η' 3-4), νομίζω πῶς εἶναι αὐτὴ ἡ χάρη, πὸν ἐνεργεῖται διὰ μέσου τοῦ ἀγγέλου. Γιατί βάζει μέσα στὴν ψυχὴ γνώση τῆς ἀληθινῆς προσευχῆς, ὥστε νὰ μὲνει στὸ ἐξῆς ὁ νοῦς ἔξω ἀπὸ κάθε κλονισμό, ἀκηδία (πνευματικὴ νάρκη καὶ ἀδράνεια) καὶ ἀμέλεια.

77. Λέγεται στὴν Ἀποκάλυψη πῶς οἱ φιάλες τῶν θυμιαμάτων εἶναι οἱ προσευχὲς τῶν ἁγίων, τὶς ὁποῖες κρατοῦσαν οἱ εἰκοσιτέσσερις πρεσβύτεροι (Ἀποκ. ε' 8). Πρέπει κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς φιάλης νὰ ἐννοήσουμε τὴ φιλία μὲ τὸ Θεό, δηλαδὴ τὴν τέλεια καὶ πνευματικὴ ἀγάπη, πού, ὅταν ὑπάρχει, γίνεται ἡ προσευχὴ «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» (1ω. δ' 23-24).

78. Όταν νομίσεις πῶς δὲν χρειάζεσαι δάκρυα στὴν προσευχὴ σου, σκέψου πόσο ἀπέχεις ἀπὸ τὸ Θεό, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εἶσαι διαρκῶς μαζί του καὶ μέσα του, καὶ τότε θὰ δακρῦσεις μὲ μεγαλύτερη θέρμη.

79. Βεβαιότατα, ὅταν ἔχεις ἐπίγνωση τῶν μέτρων σου, εὐχαρίστως θὰ πενθήσεις ἐλεεινολογώντας τὸν ἑαυτὸ σου σύμφωνα μὲ ὅ,τι λέει ὁ προφήτης Ἡσαΐας πῶς, ἂν καὶ εἶσαι ἀκάθαρτος καὶ βρίσκεσαι ἀνάμεσα σὲ τέτοιο λαὸ (παθῶν), τολμᾶς νὰ στέκεις μπροστὰ στὸν Κύριο σαβαῶθ (Ἡσ. ς' 5):

80. Ἄν προσεύχεσαι ἀληθινά, θὰ βρεῖς πολλὴ ἐσωτερικὴ πληροφόρηση. Καὶ θὰ ἔρθουν μαζί σου ἄγγελοι, ὅπως καὶ στὸ Δανιήλ, καὶ θὰ σὲ φωτίσουν νὰ κατανοήσεις τοὺς λόγους τῶν γινομένων (Δανιήλ β' 19).

81. Νὰ ξέρεῖς πὼς μᾶς παρακινοῦν βέβαια οἱ ἅγιοι ἄγγελοι σὲ προσευχὴ καὶ μᾶς προστατεύουν μὲ χαρὰ καὶ προσεύχονται γιὰ μᾶς (Ζαχ.α΄ 12, Τωβ. ιβ΄ 12). Ἄν λοιπὸν δείξουμε ἀμέλεια καὶ δεχτοῦμε ἀντιθέτους λογισμούς, τοὺς παροργίζουμε πολὺ, γιατί αὐτοὶ βέβαια ἀγωνίζονται τόσο πολὺ γιὰ μᾶς. Ἐμεῖς ὅμως οὔτε γιὰ τὸν ἑαυτό μας δὲν θέλουμε νὰ παρακαλέσουμε τὸ Θεό, ἀλλὰ καταφρονώντας τὸ ἱερό τους λειτουργημὰ καὶ ἐγκαταλείποντας τὸ Δεσπότη καὶ Θεὸ τοὺς συνομιλοῦμε μὲ τοὺς ἀκάθαρτους δαίμονες.

82. Νὰ προσεύχεσαι μὲ ἀταραξία καὶ πραότητα καὶ νὰ ψάλλεις «συνετῶς» (Ψαλμ. μς΄ 8), μὲ συναίσθηση δηλαδὴ καὶ κοσμιότητα καὶ θα μοιάζεις ἀετόπουλο, ποὺ σηκώνεται στὰ αἰθέρια ὕψη.

83. Ἡ ψαλμωδία γαληνεύει τὰ πάθη καὶ κάνει νὰ ἡρεμεῖ ἡ ἀκράτεια τοῦ σώματος. Ἡ προσευχὴ πάλι κάνει τὸ νοῦ νὰ προβαίνει σ' ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν ἐνέργεια, ποὺ εἶναι ἐντελῶς δική του.

84. Προσευχὴ εἶναι ἡ ἐνέργεια ποὺ πρέπει στὴν ἀξία τοῦ νοῦ. Εἶναι μὲ ἄλλα λόγια ἀνώτερη καὶ γνήσια χρῆση του.

85. Ἡ ψαλμωδία εἶναι ἐνέργεια πολύμορφης σοφίας. Καὶ ἡ προσευχὴ εἶναι προοίμιο ἄυλης καὶ πολύμορφης γνώσης.

86. Ἡ γνώση εἶναι ὠραιότατη. Γιατί συμπράττει μὲ τὴν προσευχὴ ξυπνώντας τὴν ἄυλη δύναμη τοῦ νοῦ μὲ τὸ σκοπὸ νὰ προβεῖ σὲ θεωρεῖα θείας γνώσης.

87. Ἄν δὲν ἔλαβες ἀκόμα χάρισμα προσευχῆς ἢ ψαλμωδίας, ἐπίμενε καὶ θὰ λάβεις.

88. «Ἐλεγε δὲ αὐτοῖς παραβολὴν πρὸς τὸ δεῖν αὐτοὺς πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν» (Λουκ ιη΄ 1-8: τοὺς εἶπε ὁ Κύριος Ἰησοῦς μία παραβολὴ γιὰ νὰ τοὺς διδάξει, πὼς πρέπει νὰ προσεύχονται καὶ νὰ μὴν

ἀποκάμνουν ἐπιμένοντας στήν προσευχή). Λοιπὸν μὴ χάνεις τὸ θάρρος σου στὸ μεταξὺ μήτε τὴν καλή σου διάθεση, ἐπειδὴ δὲν ἔχεις λάβει ὅ,τι ζήτησες. Θὰ τὸ λάβεις τελικά. Ὁ Κύριος κατέληξε στὸ παρακάτω συμπέρασμα στήν παραπάνω παραβολή: «Ἄν καὶ δὲν φοβοῦμαι Θεὸ καὶ πρόσωπο ἀνθρώπου δὲν ντρέπομαι -εἶπε μέσα του ὁ ἄδικος ἐκεῖνος δικαστῆς-ὅμως ἐπειδὴ μοῦ ἐγίνε ἐνοχλητικὴ ἡ γυναίκα ἐτούτη -ἡ χήρα- θὰ τῆς ἀποδώσω τὸ δίκαιό της». «Μὲ τὸν ἴδιο λοιπὸν τρόπο καὶ ὁ Θεὸς θὰ ἀποδώσει γρήγορα τὸ δίκαιο σ' αὐτούς, ποὺ κρᾶζουν σ' Αὐτὸν νύχτα καὶ μέρα». Ἦχε λοιπὸν χαρὰ καὶ ἐπίμενε κοπιαστικὰ στήν ἅγια προσευχή.

89. Μὴ θέλεις νὰ γίνουν τὰ ζητήματά σου, ὅπως φαίνεται σὲ σένα σωστό, ἀλλὰ ὅπως ἀρέσει στὸ Θεό. Καὶ θὰ εἶσαι ἀτάραχος καὶ εὐγνώμων (καλόγνωμος) στήν προσευχή σου.

90. Κι ἂν ἀκόμα σου φαίνεται πὼς εἶσαι μαζί μὲ τὸ Θεό, νὰ φυλάγῃς ἀπὸ τὸ δαίμονα τῆς πορνείας. Γιατί εἶναι πολὺ ἀπατεώνας καὶ πάρα πολὺ φθονερός καὶ θέλει νὰ εἶναι γρηγορότερος ἀπὸ τὴν κίνηση καὶ τὴ νήψη τοῦ νοῦ σου, ὥστε ἂν εἶναι δυνατό, καὶ ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τὸν ἀποσπάσει καθὼς στέκει μπροστά του μὲ εὐλάβεια καὶ φόβο.

91. Ἄν δείχνεις ἐπιμέλεια στήν προσευχή, νὰ ἐτοιμάζῃς νὰ δεχτεῖς ἐπιθέσεις δαιμόνων καὶ νὰ ὑπομένεις μὲ γενναιότητα τὶς μάστιγες (πρβλ. Ψαλμ. λζ' 18). Γιατί θὰ σοῦ ἐπιτεθοῦν σὰν ἄγρια θηρία καὶ θὰ κακοποιήσουν ὁλόκληρο τὸ σῶμα σου.

92. Νὰ προετοιμάζῃς σὰν ἔμπειρος ἀγωνιστῆς νὰ μὴν κλονιστεῖς κι ἂν ἰδεῖς ξαφνικὰ κάποιο φανταστικὸ πλάσμα. Κι ἂν δεῖς σπαθὶ ξεγυμνωμένο ἐναντίον σου (πρβλ. Ἀριθ. κβ' 23) ἢ λαμπάδα, ποὺ νὰ ἔρχεται καταπάνω στὸ πρόσωπό σου, μὴν ταραζῃσαι. Κι ἂν δεῖς κάποια σιχαμερὴ μορφή καὶ ματωμένη, πάλι μὴ χάνεις τὸ ἠθικό σου. Στάσου, ἀντίθετα, ὀρθός

ὁμολογώντας τὴν καλὴ ὁμολογία (πρβλ. Α΄ Τιμ. ς΄ 12) καὶ τότε θὰ ἰδεῖς κατὰματα τοὺς ἐχθροὺς σου.

93. Ὅποιος ὑποφέρει τὰ λυπηρά, θὰ πετύχει καὶ τὰ χαρούμενα. Καὶ ὅποιος ἀνέχεται μὲ καρτερικότητα τὰ ἀηδιαστικὰ συμβάματα, δὲν θὰ στερηθεῖ καὶ τὰ εὐχάριστα.

94. Κοίταξε μὴ σὲ ξεγελάσουν οἱ δαίμονες μὲ καμιὰ ὀπτασία. Ἀντίθετα γύρνα μὲ περίσκεψη στὴν προσευχὴ καὶ παρακάλα τὸ Θεό, ὥστε ἂν εἶναι τὸ νόημα ἀπὸ αὐτόν, νὰ σὲ φωτίσει ὁ ἴδιος. Καὶ ἔχε θάρρος, γιατί δὲ θὰ σταθοῦν οἱ σκύλοι, ὅταν ἐσὺ ὅλος φωτιά χρησιμοποιεῖς τὴ συνομιλία μὲ τὸ Θεό. Γιατί ἀμέσως θὰ διωχτοῦν μακριά, ἐνῶ θὰ μαστιγώνονται μυστικὰ ἀπὸ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ.

95. Εἶναι δίκαιο νὰ μὴν ἀγνοεῖς καὶ ἐτοῦτο τὸ δόλο κάποτε οἱ δαίμονες χωρίζονται μεταξύ τους. Κι ἂν φανεῖ πὼς ζητᾶς βοήθεια, μπαίνουν οἱ ὑπόλοιποι μετασχηματισμένοι σὲ ἀγγέλους καὶ διώχνουν τοὺς πρώτους. Κι αὐτὸ τὸ κάνουν, γιὰ νὰ γελαστεῖς ἀπὸ αὐτοὺς μὲ τὴ σκέψη πὼς εἶναι ἄγγελοι.

96. Φρόντισε νὰ ἔχεις πολλὴ ταπεινοφροσύνη καὶ (ἀνδρεία=) γενναῖο φρόνημα, ὅποτε δὲν πρόκειται νὰ ἀγγίξει τὴν ψυχὴ σου ἐπήρεια δαιμονικὴ. «Καὶ μάλιστα οὐκ ἐγγιεῖ ἐν τῷ σκηνώματί σου, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε» (Ψαλμ.στ΄ 10: Μάστιγες δηλαδὴ συμφορῶν δὲν θὰ ἀγγίξουν τὴν κατοικία σου γιατί θὰ δώσει στους ἀγγέλους ἐντολὴ γιὰ σένα νὰ σὲ προφυλάξουν). Καὶ οἱ ἄγγελοι μυστικὰ θὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ κοντά σου ὅλη τὴν ἐχθρικὴ ἐνέργεια.

97. Ὅποιος φροντίζει νὰ ἀσκεῖ τὴν καθαρὰ προσευχὴ, θὰ ἀκούει θορύβους καὶ χτύπους καὶ φωνές καὶ (θὰ ὑποστεῖ) βλάβες ἀπὸ τοὺς δαίμονες. Ὅμως δὲν θὰ κατσοφιάσει οὔτε θὰ προδώσει τὸ λογισμό του λέγοντας στὸ Θεὸ, «οὐ φοβηθήσομαι κακὰ ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ» (Ψαλμ. κβ΄ 4:

Δὲ θὰ φοβηθῶ μήπως μου συμβεῖ κανένα κακό, γιατί ἐσὺ εἶσαι μαζί μου) καὶ τὰ παρόμοια.

98. Σὲ περίπτωση πειρασμοῦ αὐτοῦ τοῦ εἴδους νὰ κάνεις σύντομη καὶ πολὺ ἐντατική προσευχή.

99. Ἄν σὲ ἀπειλήσουν δαίμονες νὰ φανοῦν ξαφνικά ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ νὰ σὲ ξαφνιάσουν καὶ νὰ παρασύρουν τὸ νοῦ σου, μὴν τοὺς φοβηθεῖς. Οὔτε νὰ δείξεις ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον καὶ φροντίδα γιὰ τὴν ἀπειλή τους. Γιατί σὲ φοβερίζουν θέλοντας νὰ δοκιμάσουν ἂν τυχὸν τοὺς προσέχεις ἢ τοὺς περιφρονεῖς ἐντελῶς.

100. Ἄν τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς σου βρίσκεσαι μπροστὰ στὸν παντοκράτορα καὶ δημιουργὸ καὶ προνοητὴ τοῦ παντὸς Θεοῦ, γιατί κάνεις τὴν παράστασή σου αὐτὴ τόσο ἀνόητα, παραμερίζοντας τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, πού ἀπ' αὐτὸν τίποτε δὲν εἶναι μεγαλύτερο; Γιατί φοβᾶσαι τόσο ἀνόητα κουνούπια καὶ σκαθάρια; Ἡ μήπως δὲν ἄκουσες αὐτόν, πού λέγει «Κύριον τὸν Θεόν σου φοβηθήση» (Δευτ. ς´ 13), δηλαδὴ νὰ δείχνεις φόβο βαθὺ καὶ σεβασμὸ στὸν Κύριο καὶ Θεό σου; Καὶ ἄλλοῦ «Ὅν φρίττει καὶ τρέμει πάντα ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμεως αὐτοῦ» καὶ ὅσα λέγονται στὴ συνέχεια; (Στὴν προσευχὴ τοῦ Μανασσῆ).

101. Ὅπως τὸ ψωμὶ εἶναι τροφή τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς, ἔτσι καὶ ἡ πνευματικὴ προσευχὴ εἶναι τροφή τοῦ νοῦ.

102. Μὴν προσεύχεσαι μὲ φαρισαϊκό, ἀλλὰ μὲ τελωνιακὸ φρόνημα καὶ τρόπο στὸν ἱερὸ τόπο τῆς προσευχῆς, γιὰ νὰ δικαιωθεῖς καὶ ἐσὺ ἀπὸ τὸν Κύριο (Λουκ. ιη´ 10-14).

103. Νὰ ἀγωνίζεσαι νὰ μὴν καταριέσαι κανένα στὴν προσευχὴ σου, γιὰ νὰ μὴ γκρεμίζεις ὅσα χτίζεις, κάνοντας ἔτσι σιχαμερὴ τὴν προσευχὴ σου.

104. Ἄς σὲ διδάσκει αὐτός, πού χρωστοῦσε τὰ μύρια (=10.000) τάλαντα. Ἄν δηλαδὴ δὲν συγχωρέσεις αὐτόν, πού σου φταίει, οὔτε κι ἐσύ ὁ ἴδιος θὰ πετύχεις τὴ συγχώρεση. Γιατί, λέει τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο, τὸν παρέδωσε (τὸν χρεώστη τῶν μυρίων ταλάντων πού δὲν συγχώρεσε τὸ δικό του χρεώστη) στοὺς βασανιστὲς (Ματθ. ιη΄ 24-35).

105. Διῶχνε μακριά σου τὶς ἀνάγκες τοῦ σώματος τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς, γιὰ νὰ μὴ χάσεις τὸ μέγιστο κέρδος τῆς προσευχῆς σου ὅταν σὲ τσιμπάει ψύλλος ἢ ψεῖρα ἢ κουνούπι ἢ μύγα.

106. Ἐφτασε ὡς ἐμένα ἢ φήμη γιὰ κάτι, πού συνέβηκε σ' ἓναν ἅγιο. Ὅταν ἐκεῖνος προσευχόταν, τοῦ ἀντιστεκόταν τόσο πολὺ ὁ πονηρὸς, ὥστε μόλις σήκωνε τὰ χέρια του σὲ προσευχὴ νὰ παίρνει ὁ πονηρὸς τὴ μορφὴ λεονταριοῦ καὶ νὰ σηκώνει τὰ δύο του μπροστινὰ ποδάρια γιὰ νὰ μπήξει τὰ νύχια του στὰ νεφρά του κι ἀπὸ τὶς δύο μεριὲς καὶ νὰ μὴ φεύγει ἀπ'αὐτόν προτοῦ νὰ κατεβάσει ὁ ἅγιος τὰ χέρια του, πρὶν δηλαδὴ νὰ τελειώσει τὴν προσευχὴ του. Ἐκεῖνος ὅμως ποτὲ δὲν κατέβαζε τὰ χέρια του ἀπὸ τὴν δεητικὴ τοὺς ὕψωση προτοῦ κάνει τὶς συνηθισμένες του εὐχές.

107. Τέτοιος ἦταν, ὅπως τὸν γνώρισα, καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ μικρὸς, πού ἐζησε τὴ ζωὴ τῆς ἡσυχίας σὲ λάκκο. Εἶπα ὁ Ἰωάννης ὁ «μικρὸς», πιὸ σωστὸ ὅμως θὰ ἦταν νὰ ἔλεγα ὁ πάρα πολὺ μεγάλος μοναχός. Αὐτὸς ἔμεινε ἀκίνητος στὴν ἐπικοινωνία του μὲ τὸ Θεό, ἐνῶ ὁ δαίμονας σὰν φίδι μεγάλο τυλίχθηκε ὀλόγυρα στὸ σῶμα τοῦ μασώντας τὶς σάρκες του καὶ ξερνώντας στὸ πρόσωπό του.

108. Ὅπωςδήποτε θὰ διάβασες κι ἐσύ τοὺς βίους τῶν ἁγίων ταβεννησιωτῶν μοναχῶν. Σύμφωνα μὲ ὅσα λέγονται ἐκεῖ, ἐνῶ μιλοῦσε ὁ ἀββὰς Θεόδωρος στοὺς ἀδελφούς, ἦρθαν δύο ὀχιές κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του. Ἐκεῖνος ὅμως χωρὶς νὰ ταραχτεῖ ἀνασήκωσε τὰ πόδια του καὶ κάμνοντας

καμάρα τις δέχτηκε μέσα, ὥσπου τελείωσε τὸ λόγο του. Καὶ τότε ἔδειχνε τις ὀχιές ἐξηγώντας τὸ πράγμα.

109. Γιὰ ἄλλον πνευματικὸ ἀδελφὸ διάβασα πῶς, ἐνῶ προσευχόταν, ἦρθε μία ὀχιά καὶ τοῦ δάγκωσε τὸ πόδι. Αὐτὸς ὅμως δὲν κατέβασε τὰ χέρια τοῦ πρωτοῦ τελειώσει τὴν συνηθισμένη τοῦ προσευχή. Καὶ δὲν ἔπαθε τίποτε, γιατί ἀγάπησε τὸ Θεὸ πιο πολὺ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του.

110. Ἔχε ἀσάλευτο τὸ μάτι σου τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς σου καί, ἀφοῦ ἀρνηθεῖς τὴ σάρκα καὶ τὴν ψυχὴ σου, ζῆσε τὴν κατὰ νοῦν (πνευματικὴ) ζωὴ.

111. Ἐναντίον κάποιου ἄλλου ἀγίου, ποὺ προσευχόταν ἐντονα καὶ ἠσύχαζε στὴν ἔρημο, ἦρθαν δαίμονες καὶ ἐπὶ δύο ἐβδομάδες ἔπαιζαν μ' αὐτὸν σὰν νὰ ἦταν μπάλλα καθὼς τὸν τίναζαν στὸν ἀέρα καὶ τὸν δέχονταν πάλι στὴν ψάθα. Καὶ ὅμως δὲν μπόρεσαν καθόλου νὰ κατεβάσουν τὸ νοῦ του ἀπὸ τὴν ἔξαρση τῆς ἐνθερμης, τῆς ὅλο φλόγα προσευχῆς.

112. Ἐναν ἄλλο φιλόθεο πάλι, ἐνῶ βιάδιζε στὴν ἔρημο καὶ ἔκανε σκέψεις προσευχῆς, τὸν πλησίασαν δύο ἄγγελοι καὶ τὸν εἶχαν στὴ μέση περπατώντας μαζί του. Αὐτὸς ὅμως δὲν τοὺς πρόσεχε καθόλου γιὰ νὰ μὴν χάσει τὸ πιο μεγάλο. Γιατί θυμήθηκε τὸν ἀποστολικὸ λόγο «Οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις δυνήσονται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. η' 38: οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις, δηλαδὴ καμιὰ τάξη ἀγγέλων, δὲν θὰ μπορέσουν νὰ μᾶς χωρίσουν ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ).

113. Ὁ μοναχὸς γίνεται μὲ τὴν προσευχὴ ἰσάγγελος, ἐπειδὴ λαχταράει νὰ ἰδεῖ «τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (πρβλ. Ματθ. ιη' 10).

114. Μὴν ἐπιδιώκεις νὰ δεχτεῖς τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς μὲ κανένα τρόπο μορφὴ ἢ σχῆμα.

115. Μὴν ποθεῖς νὰ ἰδεῖς ἀγγέλους ἢ δυνάμεις ἢ τὸ Χριστὸ αἰσθητὰ γιὰ νὰ μὴ σοῦ φύγει ἐντελῶς τὸ μυαλό, ἐπειδὴ δέχεσαι λύκον ἀντὶ γιὰ ποιμένα καὶ προσκυνᾶς ἐχθροὺς δαίμονες.

116. Ἀρχὴ τῆς πλάνης τοῦ νοῦ εἶναι ἡ κενοδοξία. Ἀπὸ αὐτὴν κινεῖται ὁ νοῦς καὶ προσπαθεῖ νὰ προσδιορίσει τὸ Θεῖο μὲ σχήματα καὶ μορφές.

117. Ἐγὼ θὰ πῶ τὸ δικό μου λόγο, ποὺ καὶ σὲ νεώτερους ἔχω πεῖ: Μακάριος ὁ νοῦς, ποὺ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς ἀπόκτησε τέλεια ἀμορφία.

118. Μακάριος ὁ νοῦς, ποὺ, ἐπειδὴ προσεύχεται ἀπερίσπαστα, ἀποκτίνει πάντα περισσότερο πόθο γιὰ τὸ Θεό.

119. Μακάριος ὁ νοῦς, ποὺ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς γίνεται ἄυλος καὶ ἀκτῆμων.

120. Μακάριος ὁ νοῦς, ποὺ ἀποξενώνεται ἀπὸ κάθε αἴσθηση (ἀντίληψη) ὑλικῶν πραγμάτων τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς.

121. Μακάριος ὁ μοναχός, ποὺ μετὰ τὸ Θεὸ θεωρεῖ κάθε ἄνθρωπο σὰν Θεό.

122. Μακάριος ὁ μοναχός, ποὺ βλέπει μὲ ὅλη του τὴν χαρὰ σὰν δική του τὴ σωτηρία καὶ τὴν προκοπὴ ὄλων.

123. Μακάριος ὁ μοναχός, ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του σὰν ὄλων ὀλωνῶν παλιοσκούπιδο.

124. Μοναχὸς εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ εἶναι ἀπ'ὅλα καὶ ὅλους χωρισμένος καὶ ὅμως μὲ ὅλους καὶ ὅλα συνταιριασμένος.

125. Μοναχὸς εἶναι αὐτός, ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ἕνα μὲ ὅλους, ἐπειδὴ θαρρεῖ πῶς στὸν καθένα βλέπει ἀδιάκοπα τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του.

126. Κάνει προσευχή εκείνος, που πάντα προσφέρει στο Θεό ως καρπό τήν πρώτη του σκέψη.

127. Ός μοναχός να αποφεύγεις κάθε ψέμα και κάθε όρκο, αν ποθείς να προσευχηθείς. Άλλιώς άδικα έχεις τὸ σχῆμα (τοῦ μοναχοῦ), που δὲν σου ταιριάζει.

128. Άν θέλεις να προσευχηθείς με τὸ πνεῦμα, μὴν άντλήσεις τίποτε ἀπὸ τὴ σάρκα. Καὶ τότε δὲν θὰ ἔχεις σύννεφο, που να σε σκοτίζει τὴν ὠρα τῆς προσευχῆς.

129. Ἐμπιστέψου στὸ Θεὸ τὴν ἀνάγκη τοῦ σώματος καὶ θὰ φανερῶσεις πὼς τοῦ ἔμπιστεύεσαι καὶ τοῦ πνεύματος τὴν ἀνάγκη.

130. Άν πετύχεις τὴν πραγμάτωση τῶν ἐπαγγελιῶν (δηλαδὴ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ, Ἑβρ.ια΄ 33), θὰ βασιλέψεις. Ἀποβλέποντας λοιπὸν σ΄ αὐτές, θὰ ὑποφέρεις εὐχαρίστως τὴ φτώχεια τοῦ παρόντος.

131. Μὴν αφήνεις τὴ φτώχεια καὶ τὴ θλίψη που ἀποτελοῦν τὶς ὕλες τῆς ἀνάλαφρης προσευχῆς.

132. Άς σου χρησιμεύουν οἱ σωματικὲς ἀρετὲς ὡς ἐγγύηση γιὰ τὶς ψυχικὲς, οἱ ψυχικὲς γιὰ τὶς πνευματικὲς καὶ αὐτὲς γιὰ τὴν ἄυλη καὶ πνευματικὴ γνώση.

133. Ὅταν προσεύχεσαι ἐναντίον κάποιου λογισμοῦ, αν ὁ λογισμὸς εὐκόλα ἠρεμήσει, σκέψου ἀπὸ ποῦ προέρχεται αὐτό, μήπως πέσεις σὲ παγίδα καὶ ξεγελαστεῖς καὶ παραδώσεις τὸν ἑαυτό σου.

134. Μερικὲς φορές σου ὑποβάλλουν οἱ δαίμονες λογισμοὺς (σκέψεις) καὶ πάλι σε ἐρεθίζουν να προσευχηθείς τάχα ἐναντίον τοῦς ἢ να τοῦς ἀντικρούσεις, ὅποτε ὑποχωροῦν θεληματικὰ. Αὐτὸ ὅμως τὸ κάνουν γιὰ να

γελαστεῖς ἔχοντας μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό σου, πῶς δηλαδὴ ἄρχισες νὰ νικᾷς τοὺς λογισμοὺς σου καὶ νὰ προκαλεῖς φόβο στοὺς δαίμονες.

135. Ἄν προσεύχεσαι ἐναντίον κάποιου πάθους ἢ ἐναντίον κάποιου δαίμονα, ποὺ σὲ ἐνοχλεῖ, νὰ θυμᾶσαι αὐτόν, ποὺ λέει «καταδιώξω τοὺς ἐχθροὺς μου καὶ καταλήψομαι αὐτούς, ἕως ἂν ἐκλίπωσιν· ἐκθλίψω αὐτούς καὶ οὐ μὴ δύνωνται στήναι· πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου» κ.λπ. (Ψαλμ 137' 38-39: Θὰ κυνηγήσω τοὺς ἐχθροὺς μου καὶ θὰ τοὺς πιάσω· καὶ δὲν θὰ γυρίσω πίσω προτοῦ τοὺς ἐξολοθρέψω ὥσπου νὰ χαθοῦν ἐντελῶς. Θὰ τοὺς πιάσω τόσο πολὺ, ὥστε νὰ μὴν μποροῦν νὰ σταθοῦν πιά. Θὰ πέσουν νικημένοι κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου...). Καὶ αὐτὰ θὰ τὰ λές στὴν ὥρα τους, ἂν ὀπλίζεις τὸν ἑαυτό σου μὲ ταπεινοφροσύνη ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων.

136. Νὰ μὴ νομίζεις πῶς ἔχεις ἀποκτήσει κάποια ἀρετὴ, ἂν προηγουμένως δὲν ἔχεις ἀγωνιστεῖ γι' αὐτὴν μέχρι αἵματος. Γιατί σύμφωνα μὲ ὅ,τι λέει ὁ Θεῖος ἀπόστολος Παῦλος, πρέπει νὰ ἀντιστεκόμαστε μέχρι θανάτου ἐναντίον τῆς ἀμαρτίας μὲ ἀγωνιστικὸ φρόνημα καὶ ἀψεγάδιαστα (πρβλ. Ἐβρ. ιβ' 4, Ἐφεσ. ζ' 11 ἐξ.).

137. Ἄν ὠφελήσεις κάποιον, θὰ βλαφετεῖς ἀπὸ κάποιον ἄλλον. Κι αὐτὸ γιὰ νὰ πεῖς ἢ νὰ κάνεις κάτι ἄπρεπο, ἐπειδὴ ἀδικεῖσαι, καὶ νὰ σκορπίσεις ἔτσι ἄσχημα αὐτό, ποὺ μάζεψες καλά. Αὐτὸς εἶναι ὁ στόχος τῶν πονηρῶν δαιμόνων. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προσέχεις μυαλωμένα καὶ συνετά.

138. Νὰ δέχεσαι τὶς βίαιες ἐπιθέσεις τῶν πονηρῶν δαιμόνων, ποὺ ἔγιναν ἐναντίον σου φροντίζοντας πῶς νὰ ἀποτινάξεις τὸ δουλικὸ ζυγὸ τους.

139. Οἱ δαίμονες ἐπιδιώκουν νὰ ἐνοχλοῦν μόνοι τους (μὲ ἄμεση ἐνέργειά τους) τὸν πνευματικὸ δάσκαλο τῆ νύχτα καὶ διὰ μέσου τῶν ἀνθρώπων τῆ μέρα, περιτριγυρίζοντάς τον μὲ διάφορες δυσάρεστες καταστάσεις, συκοφαντίες καὶ κινδύνους.

140. Μὴν ἀποφεύγεις τοὺς λευκαντές. Ἐὰν καὶ πατοῦν ἐνῶ χτυποῦν καὶ ξαίνουν καθὼς τὸ τεντώνουν τὸ πανί, ὅμως μὲ τὰ μέσα αὐτὰ γίνεται λαμπρὸ τὸ ροῦχο σου.

141. Ἐφόσον δὲν ἀπαρνήθηκες τὰ πάθη σου, ἀλλὰ ὁ νοῦς πάει ἀντίθετα πρὸς τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν ἀλήθεια, δὲν θὰ βρεῖς εὐωδιαστὸ θυμίαμα στὸν κόρφο σου.

142. Λαχταρᾶς νὰ προσευχηθεῖς; Μετατοπίσου ἀπὸ τὰ ἐδῶ καὶ ἔχε διαρκῶς «τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς» (Φιλιπ. γ' 20: ἔχε τὴν πατρίδα σου στοὺς οὐρανοὺς), ὄχι μόνο μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀγγελικὴ πράξη καὶ τὴ θεϊκότερη γνώση.

143. Ἐὰν μόνον ὅταν κάνεις κακὰς πράξεις μνημονεύεις τὸν Κριτὴ καὶ θυμᾶσαι πόσο φοβερὸς καὶ ἀπροσώποληπτος εἶναι δὲν ἔμαθες ἀκόμα «δουλεύειν τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιάσθαι αὐτῷ ἐν τρόμῳ» (Ψαλμ. β' 11: νὰ ὑπηρετεῖς τὸν Κύριο μὲ φόβο καὶ νὰ νιώθεις χαρὰ στὴ σκέψη του μὲ τρόμο). Νὰ ξέρεις δηλαδὴ πῶς πρέπει μᾶλλον μὲ εὐλάβεια καὶ σεβαστικότητα νὰ τὸν λατρεύεις καὶ στὶς πνευματικὰς ἀνέσεις καὶ ἀπολαύσεις.

144. Συνετὸς ἄνδρας εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ δὲ σταματᾷ πρὶν ἀπὸ τὴν τέλεια μετάνοια τὴ γεμάτη λύπη ἀνάμνηση τῶν ἀμαρτημάτων καὶ τῆς δίκαιης τιμωρίας μὲ αἰώνια φωτιά, ποὺ θὰ ἐπιβληθεῖ γι' αὐτά.

145. Αὐτός, ποὺ ἂν καὶ εἶναι ἔνοχος ἀμαρτίας καὶ πράξεων, οἱ ὁποῖες προκαλοῦν ὀργή, τολμάει νὰ ἀπλώνεται ἀδιάντροπα σὲ γνώση θεϊκότερων πραγμάτων ἢ προχωρεῖ ἀνάξια στὴν ἄυλη προσευχή, αὐτὸς ἄς δεχτεῖ τὴν ἀποστολικὴ ἐπιτίμηση, ὅτι δὲν εἶναι ἀκίνδυνο γι' αὐτὸν νὰ προσεύχεται μὲ γυμνὸ καὶ ἀκάλυπτο κεφάλι. Ἐχει ὑποχρέωση δηλαδὴ ἡ ψυχὴ αὐτή, λέει ὁ ἀπόστολος, «κατὰ κεφαλῆς ἐξουσίαν ἔχει διὰ τοὺς ἀγγέλους» (Α' Κορ. ια' 5 ἐξ.: ἔχει ὑποχρέωση νὰ ἔχει στὸ κεφάλι τῆς -στὸ ἀποστολικὸ κείμενο ἢ

γυναίκα, κατά τὸν ἅγιο Νεῖλο μεταφορικὰ ἢ ψυχὴ- κάποιο σύμβολο ἐξουσίας ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τοὺς ἀγγέλους, ποὺ στέκουν ἀπὸ πάνω της), ντυμένη τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη, ποὺ ταιριάζουν στὴν κατάστασή της.

146. Ὅπως δὲ θὰ ὠφελήσῃ ἐκεῖνον, ποὺ πάσχουν τὰ μάτια του, τὸ νὰ βλέπει καταμεσήμερα χωρὶς κάλυμμα καὶ ἐντατικὰ τὸν ὀλόλαμπρο ἥλιο, ἔτσι δὲ θὰ ὠφελήσῃ καθόλου καὶ τὸν ὄλο πάθη ἀκάθαρτο νοῦ ἢ ἀναπαράσταση στοῦ νοῦ τῆς «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» φοβερῆς καὶ ὑπερφυσικῆς προσευχῆς. Ἀντίθετα προκαλεῖ ἐναντίον του τὴν ἀγανάκτηση τοῦ Θεοῦ.

147. Ἄν ὁ ἀνευδεὴς (αὐτὸς ποὺ δὲν τοῦ λείπει καὶ δὲν τοῦ χρειάζεται τίποτε) καὶ ἀμερόληπτος Θεὸς δὲν δέχτηκε ἐκεῖνον, ποὺ ἦρθε στοῦ θυσιαστήριου μὲ δῶρο, ὥσπου νὰ συμφιλιωθεῖ μὲ τὸν πλησίον του, μὲ τὸν ὁποῖον ἦταν λυπημένος (Ματθ. ε' 23 ἐξ.), σκέψου πόση προσοχή καὶ διάκριση χρειαζόμαστε, γιὰ νὰ προσφέρουμε στοῦ Θεοῦ εὐπρόσδεκτο θυμίαμα στοῦ νοερὸ (νοητὸ) θυσιαστήριου.

148. Νὰ μὴ σοῦ ἀρέσουν τὰ λόγια οὔτε δόξα. Ἄλλοιῶς δὲ θὰ ἐνεργοῦν πιὰ δολερὰ πίσω ἀπὸ τὶς πλάτες σου οἱ ἀμαρτωλοί, ἀλλὰ κατὰ πρόσωπο, μπροστὰ στὰ μάτια σου (Ψαλμ. 128, 3) καὶ θὰ εἶσαι ἀντικείμενο τῆς χαιρεκακίας τους (Σοφ. Σολ. ς' 4) τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς, καθὼς θὰ σὲ τραβοῦν καὶ θὰ σὲ δελεάζουν (Ἰακ. α' 14) μὲ ἀλλόκοτους λογισμούς.

149. Ἡ προσοχή, ποὺ ἀναζητᾷε προσευχή, θὰ βρεῖ προσευχή, γιατί περισσότερο ἀπὸ κάθε τί ἄλλο τὴν προσοχή τὴν ἀκολουθεῖ ἡ προσευχή. Αὐτὴ πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται μὲ πολλὴ φροντίδα.

150. Ὅπως ἡ ὄραση εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ ὅλες τὶς αἰσθήσεις, ἔτσι καὶ ἡ προσευχή εἶναι ἡ πιὸ θεϊκὴ ἀπὸ ὅλες τὶς ἀρετές.

151. Αυτό που αποτελεί έπαινο τῆς προσευχῆς δὲν εἶναι ἡ ποσότητα, ἀλλὰ ἡ ποιότητά της. Καὶ αὐτὸ δηλώνουν ἐκεῖνοι, ποὺ ἀνέβηκαν στὸ ἱερὸ (δηλ. ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ Τελώνης, Λουκ. ιη΄ 10) καθὼς καὶ ἡ προτροπὴ «ὕμεῖς οὖν προσευχόμενοι μὴ βαττολογεῖτε» (Ματθ. ς΄ 7: ὅταν προσεύχεσθε νὰ μὴν φλυαρεῖτε) καὶ ὅσα λέγονται στὴ συνέχεια.

152. Ὅσο ἔχεις τὸ νοῦ σου στὰ σωματικὰ καὶ φροντίζεις μὲ ιδιαίτερη προσοχὴ γιὰ τὰ εὐχάριστα τῆς σκηνῆς (τοῦ προσωρινοῦ σώματος), δὲν ἔχεις ἀκόμα ἰδεῖ τὸν τόπο τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ εἶναι ἀκόμα μακριὰ ἀπὸ σένα ὁ μακάριος δρόμος της.

153. Ὅταν τὴν ὥρα, ποὺ στέκεις σὲ προσευχή, νιώσεις χαρὰ μεγαλύτερη ἀπὸ κάθε ἄλλη χαρὰ, τότε βρῆκες ἀληθινὰ τὴν προσευχή.

Πηγή: Ἱερά Μονὴ Ἀγίου Ἰωάννου Καρέα

Επιμέλεια: π. Στέφανος Κωστόπουλος

(Καθεδρικός Ἱερός Ναός Ἀγίας Τριάδος Βύρωνος)